

Т. А. Ізовіт,
к. е. н., Віце-президент,
Українська асоціація підприємств легкої промисловості "Укрлегпром"

ЕФЕКТ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДОДАТКОВОГО ІМПОРТНОГО ЗБОРУ НА РОЗВИТОК ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

T. Izovit,
Ph.D., Vice-president, Ukrainian Association of Light Industry "Ukrlegprom"

THE EFFECT OF INTRODUCING OF THE ADDITIONAL CUSTOMS DUTY FOR THE IMPORT ON THE DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY OF UKRAINE

У статті здійснено аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку легкої промисловості України у зв'язку із запровадженням додаткового імпортного збору. Наведено очікувані чинники позитивної дії даної норми та ризики її негативного впливу на національну економіку. Розглянуто динаміку обсягів виробництва промислової продукції загалом та товарів легкої промисловості, зокрема. Проведено моніторинг зовнішньоекономічної діяльності й інших економічних показників легкої промисловості. Названо економічні чинники, які впливають на конкурентоспроможність вітчизняної продукції. Оцінено рівень залежності виробництва текстилю, готового одягу, хутра, шкіри і взуття від імпортної сировини та комплектуючих. Встановлено взаємозалежність між ціновими індикаторами, купівельною спроможністю населення, споживанням продукції та обсягами її виробництва. За результатами проведеного дослідження встановлено переваги і недоліки від запровадження даної норми. Автором зроблено оцінку щодо ефекту впливу додаткового імпортного збору на розвиток вітчизняної легкої промисловості та запропоновано заходи щодо покращення економічної ситуації у галузі.

The article has analyzed the current state and trends of the light industry of Ukraine in connection with the introduction of the additional customs duty for the import. An expected positive effect of the factors and risks standards its negative impact on the national economy. The dynamics of industrial production in general and light industrial products in particular were considered. It's monitored of foreign trade and other economic indicators of the light industry. The economic factors that affect the competitiveness of domestic products are named. It's reviewed dependence production of textiles, readymade garments, fur, leather and footwear from imported the raw materials and the components. The relationship between price indicators, purchasing power, consumption of products and volume of production was established. The results of the study were found advantages and disadvantages of the introduction of the rule. The author made an assessment on the effects of the additional import duty on the development of domestic light industry and proposed measures to improve the economic situation in the industry.

Ключові слова: додатковий митний збір, легка промисловість, виробництво, експорт, імпорт, споживання, конкурентоспроможність.

Key words: additional customs duty for the import, light industry, production, export, import, consumption, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі в умовах реалізації заявленого Україною європейського вибору та глобалізаційних викликів на фоні глибокої кризи національної економіки та різкого зниження рівня життя населення, особливо значення набуває проблема ефективного розвитку реального економічного сектора, що є одним із основних джерел наповнення Державного бюджету та створення валового внутрішнього продукту. Це пояснюється тим, що підвищення конкурентоспроможності вітчизняної промисловості може бути забезпечене лише у результаті якісних змін.

Стабілізація ситуації в країні та започаткування економічного зростання, у значній мірі, залежить від здійснення заходів виваженої економічної та промис-

лової політики. Натомість, застосування вимушених тимчасових адміністративних заходів, пов'язаних з напруженою геополітичною ситуацією, може мати двоякий ефект, тому вимагає гострої уваги та ґрунтовного вивчення їх доцільності. З цією метою 2 липня 2015 року відбулися парламентські слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань податкової та митної політики на тему "Ефективність впровадження додаткового імпортного збору. Проміжні результати та вплив на економіку". Різке поглиблення економічної кризи з початку поточного року та необхідність негайного виявлення і усунення його причин зумовлює актуальність дослідження щодо впливу запровадження додаткового імпортного збору, в тому числі і на розвиток легкої промисловості як складової промислового комплексу.

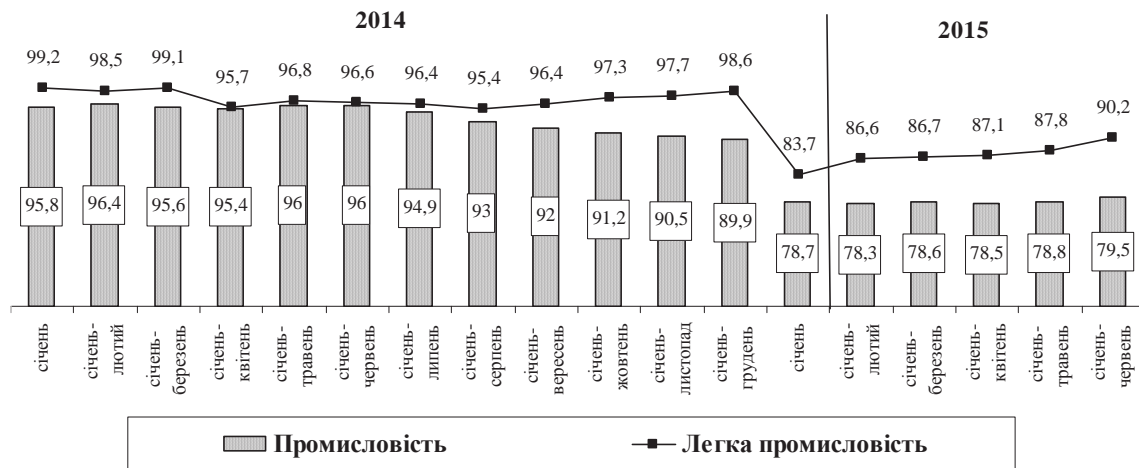

Рис. 1. Динаміка обсягів виробництва промислової продукції, у % до відповідного періоду попереднього року

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема запровадження додаткового імпортного збору досліджувалася фахівцями Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Міністерства фінансів, Національного банку України, вченими Державного НДІ інформатизації та моделювання економіки, представниками двадцяти галузевих асоціацій, у тому числі і Української асоціації підприємств легкої промисловості "Укрлегпром". Позиція виробників з даного питання відображена у Відкритому зверненні галузевих об'єднань підприємств вітчизняної промисловості до Президента, Прем'єр-міністра, Голови Верховної Ради України від 17 липня 2015 року [2]. Разом з тим, додаткового дослідження і деталізації потребують практичні питання застосування додаткового імпортного збору для товарів легкої промисловості та його впливу на перспективи розвитку галузі.

МЕТА СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даної статті є аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку легкої промисловості України у зв'язку із тимчасовим запровадженням додаткового імпортного збору, а також оцінка його впливу на розвиток вітчизняної легкої промисловості.

МЕТОДОЛОГІЯ

В основу проведення дослідження було покладено методологію економічного і статистичного аналізу, методи ієрархій та графічного моделювання, методи експертних оцінок і логічного узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підвищення добробуту і якості життя населення є стратегічною ціллю України в її утвердженні європейських принципів. Поступова реалізація даної мети можлива за умови забезпечення стабілізації на сучасному етапі розвитку та подальшого економічного зростання, насамперед завдяки ефективному розвитку промислового виробництва. Для цього, на нашу думку, держава має здійснити швидкі та якісні структурні реформи і провадити промислово політику, виправдану, передусім, національними інтересами.

З огляду на поглиблення економічної кризи у 2014 році та погіршення стану платіжного балансу країни, після консультацій з Комітетом Світової організації торгівлі з платіжного балансу і представниками Міжнародного валютного фонду, для виправлення цієї ситуації Україна була змушена врегулювати порядок застосування додаткового валютного збору на імпорту. Переважна більшість країн-членів СОТ визнала правомірність застосування Україною тимчасового (строком на 12

місяців) адміністративного заходу щодо запровадження додаткового імпортного збору як особливого виду мита у розумінні Митного кодексу України [3].

Зазначену норму було запроваджено шляхом ухвали Верховною Радою України 28 грудня 2014 року Законів України № 73 "Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року" та № 74 "Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо стабілізації платіжного балансу)" [4]. Відповідно до законів імпортний збір передбачається справляти з товарів, що ввозяться на митну територію України для вільного обігу, незалежно від країни походження за ставками: 10 відсотків для товарних груп 1—24 та 5 відсотків відповідно для товарних груп 25—97 згідно з УКТЗЕД [5]. Таким чином, на продукцію легкої промисловості, що класифікується за товарними групами віднесеними до розділів VIII (групи 41—43), XI (групи 51—63), XII (групи 64—67), застосовується особливе мито у розмірі 5% від митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України [6].

Очікувалося, що запровадження даної норми призведе до позитивних змін — стабілізації платіжного балансу, примноження золотовалютних резервів, а також збільшення надходжень до Державного бюджету з урахуванням зростання вартості іноземної валюти від ввізного мита за рахунок додаткового імпортного збору, ПДВ з імпортованих товарів, покращення сальдо торговельного балансу.

Натомість, додатковий митний збір не є основним фактором стримування імпорту, а навпаки, може призвести до скорочення експорту і втрати позицій на традиційних ринках збуту, через зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників на зовнішніх ринках. Крім того, негативною реакцією торговельних партнерів України може стати застосування аналогічних заходів у відповідь. Так, з липня 2015 року Узбекистан вже запровадив додаткове ввізне мито в розмірі 10% та 5% на українські товари строком на 12 місяців.

Ризики негативної дії додаткового імпортного збору на розвиток економіки України можуть бути виражені:

- скороченням реального ВВП України та валової доданої вартості у галузях економіки;
- збільшенням споживчих цін на продукцію та експортних цін на вітчизняну продукцію;
- від'ємним податковим ефектом внаслідок недоотримання податкових надходжень від вітчизняних суб'єктів господарювання.

Українська асоціація підприємств легкої промисловості на прохання Мінекономрозвитку України (лист від 08.07.2015 № 4411-06/22103-07) провела системне дослідження щодо ефекту запровадження у лютому 2015 року додаткового імпортного збору у розмірі 5—10%, в

тому числі на сировину, матеріали і комплектуючі, які в Україні не виробляються, і вважає, що такий захід є одним із ключових чинників погіршення ситуації у реальному секторі економіки, зокрема і в галузі виробництва товарів легкої промисловості. Про це свідчать наступні індикатори економічного розвитку.

З початку поточного року спостерігається посилення негативної динаміки розвитку вітчизняного промислового комплексу, у тому числі, і легкої промисловості (рис. 1). Обсяги виробництва галузі за I півріччя 2015 року порівняно з відповідним періодом попереднього року скоротилися на 9,8%, а загальний спад промислового виробництва за цей період склав 20,5% [7].

Водночас у структурі промислових товарів за цей період зменшилися обсяги виробництва усіх груп, зокрема найбільший спад у виробництві енергії (на 28,1%), інвестиційних товарів (на 25,7%), споживчих товарів тривалого використання (на 25,5%) (табл. 1).

Виробництво за основними групами товарів легкої промисловості у січні — червні поточного року була нерівномірним. Зокрема, збільшилося виробництво ковдра та пледів (на 28,6%), пальт, плащів чоловічих (на 29,9%), курток чоловічих (на 37,7%) і жіночих (на 25,4%), панчішно-шкарпеткових виробів (на 6,5%). У той же час, менше вироблено різних видів одягу трикотажного жіночого (на 4,2%), пальт, плащів жіночих (на 24,8%), суконь (на 29,9%), трикотажу спіднього (на 52,7%), взуття (на 25,5%) порівняно з I півріччям 2014 року [7]. Зауважимо, позитивна динаміка характерна для виробництва деяких товарів, затребуваних у забезпеченні силових структур речовим майном, а виробництво іншого асортиментного сегменту ринку занепадає.

Нестабільність динамічного тренду за період 2008—2015 років демонструють операції зовнішньоекономічної діяльності підприємств легкої промисловості (рис. 2). Незважаючи на негативну динаміку виробництва впродовж минулого року (-1,4% до 2013 р.), обсяг експорту за цей період скоротився лише на 0,7%. Однак за січень — травень 2015 року відмічено зменшення даного показника на 29,3% або на 148 млн дол. США, у порівнянні з аналогічним періодом 2014 року.

Водночас різке від'ємне коливання імпорту зафіксовано впродовж останнього півтора року. У минулому році імпорт знизився на 26,2%, а за січень — травень 2015 року — на 31,7% і досяг лише 707,1 млн дол. США, порівняно з відповідними періодами минулих років. Таким чином, зменшення обсягів імпорту за п'ять місяців поточного року досягло 328,6 млн дол. США, а збільшення надходжень від запровадження додаткового імпортного збору на групи товарів легкої промисловості за цей період склало лише 35,3 млн дол. США [7].

Зазначимо, що робота підприємств легкої промисловості України значною мірою залежить від імпорту сировини і матеріалів: це — бавовняне волокно, хімічні волокна і нитки, вовна, пряжа, барвники та інші текстильно-допоміжні речовини, а також технологічне устаткування, які в Україні не виробляються або виробляються в незначних обсягах. Зокрема, в Україні виробляється лише 5—10% вовни митої від її потреби, тому текстильні підприємства для забезпечення стабільної роботи та виробництва конкурентоспроможної продукції імпортують вовну миту з інших країн. За минулий рік обсяг імпорту вовни в порівнянні з 2013 роком зменшився майже на 50%, а за січень — травень 2015 р. — на 17,5% проти відповідного періоду 2014 року [7].

На основі даних Державної фіскальної служби та Державної служби статистики України Асоціацією "Укрлегпром" було розраховано частку імпортової сировини та комплектуючих, яка у виробництві текстилю, готового одягу, хутра, шкіри і взуття становить

Таблиця 1. Індекси виробництва продукції за промисловими групами

Найменування показника	Січень—червень 2015 до січня—червня 2014, %	Довідково: Січень—червень 2014 до січня—червня 2013, %
Промисловість, всього	79,5	96,0
у тому числі		
Товари проміжного споживання	84,1	96,6
Інвестиційні товари	74,3	84,9
Споживчі товари короткострокового використання	86,5	101,5
Споживчі товари тривалого використання	74,5	89,0
Енергія	71,9	97,8

Джерело: складено автором на основі [7].

більше 90%. Враховуючи питому вагу імпортової складової у собівартості вітчизняної продукції, додатковий імпортний збір та додаткові суми ПДВ збільшують собівартість виробництва, орієнтовно, на 5—7% [8]. Здорожчання продукції призводить до втрати конкурентоспроможності українських товарів на зовнішніх ринках та зниження попиту на внутрішньому ринку. Саме враховуючи зазначені чинники, Асоціацією "Укрлегпром" були надані пропозиції до комітету Верховної Ради України з питань митної статистики і податкової політики щодо незастосування додаткового митного збору на сировинні групи товарів для легкої промисловості, та, на жаль при їх розгляді групи 41, 51—55, 6406 — не були прийняті.

Аналіз економічних чинників, які впливають на конкурентоспроможність вітчизняної продукції легкої промисловості свідчить, що підприємства працюють в умовах світових цін на сировину, матеріали і устаткування, які формують 65—80% собівартості продукції, витрати на оплату праці становлять лише 10—20 відсотків. Враховуючи динаміку падіння реальної заробітної плати за січень — травень 2015 р. (зменшився відносно відповідного періоду попереднього року на 23,5%), запровадження збору знайде своє негативне відображення у наступних бюджетних періодах у вигляді скорочення надходжень від податків на доходи фізичних осіб [7].

Ціни виробників промислової продукції за I півріччя поточного року зросли на 42,5%, в тому числі у легкій промисловості — на 36,3% проти відповідного періоду 2014 року. Індекс споживчих цін на товари і послуги за цей період зріс майже у півтора раза, водночас ціни на одяг і взуття збільшилися на 28,6% [7].

Підвищення цін призводить до зменшення купівельної спроможності і поглиблення зубожіння населення, переорієнтацію його доходів лише на купівлю продуктів харчування, ліків та сплату комунальних платежів. Так, за статистичними даними обсяги роздрібного торго-

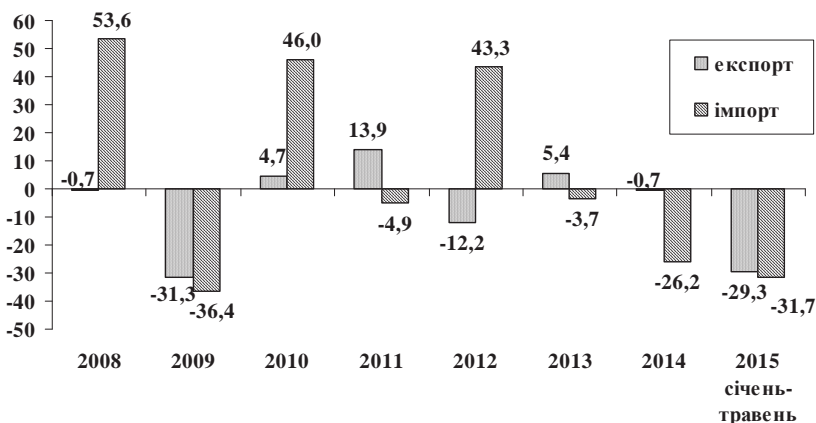

Рис.2. Динаміка приросту (спад) обсягів експортно-імпорتنних поставок продукції легкої промисловості, у % до відповідного періоду попереднього року

вельного товарообороту за січень — травень 2015 року вже скоротилися майже на чверть порівняно з відповідним періодом минулого року.

Зменшення споживання продукції, в свою чергу, веде до скорочення виробництва, вивільнення працюючих та погіршення фінансових результатів діяльності підприємств. За січень — березень поточного року фінансовий результат підприємств легкої промисловості до оподаткування має негативне значення. Збиток у цілому у галузі склав 600,8 млн грн., незважаючи на те, що 73,1% підприємств у I кварталі отримали чистий прибуток у розмірі 386,6 млн грн. [7]. При наявності значних виробничих потужностей розвиток такого тренду може призвести до часткової або повної зупинки більшості вітчизняних підприємств.

Крім того, значне падіння імпорту обладнання та комплектуючих в Україну призвело до здорожчання доступу до технологій і обладнання, що в подальшому може фактично зупинити модернізацію виробництва.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, запровадження додаткового імпортного збору сприяє тимчасовому зростанню надходжень від податків з імпортованих товарів та зборів, проте значно підвищує фіскальне навантаження на суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що спричиняє негативний вплив на фінансові результати господарської діяльності, споживчі ціни, ціни виробників та доходи бюджетів усіх рівнів (податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість).

Фіскальний аргумент збору не є інструментом для поштовху розвитку національної економіки, підвищення її конкурентоздатності на внутрішніх та зовнішніх ринках. А тимчасовий ефект збільшення надходжень до бюджету (митний збір, збільшення відшкодування ПДВ) нівелюється втратами бюджету (зменшення надходжень податку на прибуток, ПДВ, податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску, збільшення навантаження на соціальні фонди внаслідок звільнень).

Таким чином, на фоні складної загальної економічної ситуації в Україні негативний вплив додаткового імпортного збору, на мою думку, очевидний і може стати вирішальним фактором для подальшої стагнації національної економіки, погіршення якості життя та зuboжіння населення.

Враховуючи викладене, для стабілізації і поживлення виробництва промислових товарів загалом, і товарів легкої промисловості, зокрема, Асоціація "Укрлегпром" підтримує відкрите звернення галузевих об'єднань до керівництва держави стосовно скасування додаткового імпортного збору. Та у зв'язку із відсутністю у достатній кількості в Україні сировини — вовни, бавовни, рослинних текстильних волокон (ляне волокно, джутове волокно), шкур, комплектуючих для взуття, хімічних волокон і ниток, які використовуються для виробництва готових товарів легкої промисловості, в т.ч. і для виконання держзамовлення по забезпеченню Збройних Сил України речовим майном, пропонуємо внести зміни до Закону України від 28.12.2014 № 73-VIII "Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди про тарифи і торгівлю 1994 року", передбачивши обов'язкове скасування даної норми на деякі товарні групи згідно з УКТЗЕД, а саме: група 41 — шкури, 51 — вовна, 52 — бавовна, 53 — інші рослинні текстильні волокна, 54 — нитки синтетичні або штучні, 55 — хімічні штапельні волокна, підгрупа 6406 — частини взуття та їх комплектуючі.

Література:

1. Українська правда. 18.06.2015. "Україна погодилася з країнами СОТ запровадження додаткового імпортного збору" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2015/06/18/547370/>

2. Zaxid.Net. 19.07.2015 "Відкрите звернення галузевих об'єднань підприємств вітчизняної промисловості щодо негативного впливу додаткового імпортного збору та необхідності його термінової відміни" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?skasuyte_dodatkoviy_importniy_zbir&objectId=1358783

3. Офіційний сайт Верховної Ради України. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_003

4. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України від 28.12.2015 р. № 73 "Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди за тарифів і торгівлі 1994 року" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/73-19>

5. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України від 28.12.2015 р. № 74 "Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо стабілізації платіжного балансу)" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74-19>

6. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. Наказ від 14.01.14 № 15 "Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitnezakonodavstvo/nakazi/62995.html>

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України/Статистична інформація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

8. Матеріали до засідання правління "Укрлегпром" 11.06.2015. "Інформаційно-аналітичні матеріали Української асоціації підприємств легкої промисловості "Укрлегпром-15". — К., 2015. — 55 с.

References:

1. Ukrain'ska pravda (2015), "Ukraine has agreed with the WTO introducing additional import duty", available at: <http://www.epravda.com.ua/news/2015/06/18/547370/> (Accessed 15 July 2015).

2. Zaxid.Net (2015), "Open appeal sectoral associations of enterprises of domestic industry about the negative impact of the additional import duty and necessity of its immediate abolition" available at: http://zaxid.net/news/showNews.do?skasuyte_dodatkoviy_importniy_zbir&objectId=1358783, (Accessed 19 July 2015)/

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), "The General Agreement on Tariffs and Trade 1994", available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_003 (Accessed 20 July 2015).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On measures to stabilize the balance of payments of Ukraine in accordance with Article XII of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/73-19> (Accessed 11 July 2015).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On amendments to the Customs Code of Ukraine (to stabilize the balance of payments)", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/73-19> (Accessed 11 July 2015).

6. Official website of State Fiscal Service of Ukraine. (2015), The Order "On approval of the explanations for Ukrainian goods classification of foreign economic activity", available at: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitnezakonodavstvo/nakazi/62995.html> (Accessed 22 July 2015).

7. State Statistics Service of Ukraine (2015), Statistical Information, available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 14 July 2015).

8. Ukrainian Association of Light Industry (2015), "Information and analytical materials of Ukrainian Association of Light Industry "Ukrlegprom-15", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 27.07.2015 р.